

Rhododendron roxieanum

Osmo Jussila

Forrest ex W. W. Smith, Notes Roy. Bot. Gard. Edinburgh. 8: 344. 1915.
卷叶杜鹃 juan ye du juan (Kiina)

Siilialppiruusu

alasku *Hymenanthes*
sektio *Ponticum*
alasektio *Taliensia*

Ainavihanta 0,6-4m korkuiseksi kasvava tiheäoksaisten pensas tai pieni puu, mutta useimmiten alle 1,5m. Tiheän punaruskea-nukkaiset versot, joilta lehtien silmuomut eivät putoa lehtien puhjettua. Lehtien ruoti n. 10mm. Kuori oksistossa harmaan ruskeaa, liuskotunut ja karheakaarnainen. Nuoret versot valkeanukkaisia. Lehdet 5-12 cm x 0.6-4 cm:n pituiset, suikeat tai lansettimaiset, paksut yläpinnaltaan karvattomat ja nahkamaiset tai kiiltävät. Lehtien alapinnalla on tiheä ja pysyvä aluksi lähes valkea, myöhemmin vaaleanruskea tai okran värinen nukkakerros. Lehtien reunat yleensä voimakkaasti taakierteis.

Kukinta ennen tai yhtä aikaa lehtien puhkeamisen kanssa, kukinnossa 6-15 kukkaa. Kukkat kellomaiset, terälehtiä on viisi. Teriö on 2-4cm pituinen ja halkaisijaltaan 3-4cm, ruskeanukkainen kukkaperä on 10mm ja kukinto yleensä pallomainen. Kukan väri on valkoinen tai roosa ja nielussa on usein tummanpunainen pilkutus. Kukka ei tuoksu. Luontaisilla kasvupaikoillaan *R. roxieanum* kukkii touko-kesäkuussa.

Kotimaa

Kiina, havumetsissä ja alppiruusu-tiheiköissä 2600–4300 mmpy. Tiibet, Kaakkois-Xizang, Yunnanin luoteisosat ja Sichuanin lounaisosat, Flora of Chinan mukaan myös Gansun ja Shaanxin eteläosat.

Kestävyys

Englanti H5 (kestävä kaikkialla Englannissa ja Skandinavian eteläosissa)
Ruotsi (SRS) Z3(Z4?)
Tanska (RF) -18°C
USA: (ARS) -23°C
Suomi 1a...?

R. roxieanum var. *cucullatum*.
Kuva Kristian Theqvist.

R. roxieanum var. *oreonastes* Norjassa 2015

Muunnokset

var. *cucullatum* (Handel-Mazzetti) D. F. Chamberlain ex L. C. Hu in L. C. Hu & M. Y. Fang, Fl. Reipubl. Popularis Sin. 57(2): 238. 1994.
兜尖卷叶杜鹃 dou jian juan ye du juan

var. *oreonastes* (I. B. Balfour & Forrest) T. L. Ming, Acta Bot. Yunnan. 6: 166. 1984.
线形卷叶杜鹃 xian xing juan ye du juan

var. *roxieanum* (C. B. Clarke) Ridley
卷叶杜鹃(原变种) juan ye du juan (yuan bian zhong)

Synonyymit

Rhododendron aischropeplum I. B. Balfour & Forrest;
R. poecilodermum I. B. Balfour & Forrest; *R. recurvum* I. B. Balfour & Forrest; *R. roxieanum* var. *recurvum* (I. B. Balfour & Forrest)

Rhododendron recurvum var. *oreonastes* I. B. Balfour & Forrest, Notes Roy. Bot. Gard. Edinburgh 11: 113. 1919.

Rhododendron cucullatum Handel-Mazzetti, Anz. Akad. Wiss. Wien, Math.-Naturwiss. Kl. 58: 26. 1921;
R. coccinopeplum I. B. Balfour & Forrest; *R. porphyroblastum* I. B. Balfour & Forrest.

Rhododendron roxieanum on kiinalainen alppiruusulaji, joka kasvaa luontaisena laajalla alueella Himalajan vuoriston itäreunalla eteläisestä Yunnanista aina Gansuun saakka pohjoisessa. Suomalaisen nimensä siilialppiruusu laji on saanut kuvauksena pensaan kaapelehtisimmän var. *oreonastes*-muunnoksen siilimäisestä olemuksesta.

Coxit mainitsevat lajin yhteydessä useita todennäköi-

siä luonnossa syntyneitä lajiristeymiä, jotka ovat saaneet arveluttavin perustein lajistatuksen länsimaisessa kasvitieteessä. Näitä ovat mm. var. *parvum*; (*roxieanum* x *proteoides*) ja *R. globigerum*; var. *roxieanum* (P.A. & K. Cox 1997). Laji risteytyy luonnossa helposti muiden lähiseudulla kasvavien alppiruusujen kanssa. Näitä ovat mm. *R. aganniphum*, *R. balfourianum*, *R. selense*, *R. phaeochrysum* ja *R. vernicosum*. Lajin eri muotojen vaihtuminen tapahtuu luonnossa asteittain, ja nimettyjen lajimuotojen välillä olevien poikkeamien kirjo on laaja.

Coxin mukaan var. *cucullatum* esiintyy Yunnanissa korkeimmilla rinteillä, sen lehtien pituus/leveys suhde on pienin, ts. sen lehdet muistuttavat leveydeltään eniten muiden alppiruusujen lehtiä. Seuraavaksi alaspäin tullessa lehtimuoto vaihtelevasti muuttuu niin, että voidaan puhua muunnoksesta var. *roxieanum*, jonka lehdet ovat lansettimaiset ts. teräväkärkiset ja niiden leveyden suhde pituuteen on yhden suhde neljästä kahdeksaan.

Kun matkaa jatketaan vuorenrintettä alaspäin, alkaa vastaan tulla yhä enemmän hyvin kapealehtistä muunnosta var. *oreonastes*, jonka lehtien pituuden suhde leveyteen voi olla jopa 15:1.

Tämä hyvin kapealehtinen muunnos on tullut suosituksi puutarhakasviksi erikoisen piikikkään ulkomuotonsa ansiosta. Tiheäoksainen pensas kasvaa hitaasti, ja jää yleensä Keski-Euroopassa alle kahden metrin korkuiseksi, vaikka se kotiseudullaan saattaa kasvaa myös pieneksi puuksi.

Meillä lajin kukinnan alkaminen voi kestää vuosikymmeniä, eikä sitä oikein kukinnan toiveissa kannatakaan kasvattaa, mutta lehtipensaana *R. roxieanum* on vertaansa vailla! Lehtemme kukintakuva on viime kesän Norjanmatkalta Furevikien puutarhasta Førdestä, joten se todistaa ainakin sen, että siialppiruusun virittyminen kukkaan on täysin mahdollista pohjoisessa valoilmastossamme, eivätkä Norjan kesät ole yhtään sen lämpimämpiä kuin Suomen, pikemmin päinvastoin. Suomessa en tosin lajia ole kukassa nähnyt, vaikka vanhin pensaistani on yli 10-vuotias.

Siialppiruusun muunnoksilla on eroa lehtien muodon lisäksi myös kestävydessä. Kuten arvata saattaa, on matalimmalla kasvava var. *oreonastes* arin. Minulla se on Naantalissa saanut kylminä talvina vaurioita ja menettänyt osan oksistaan. Oksat ovat myös varsin hauraita, joten lumen kasaaminen pensaaseen tyvälle ei ole suositeltavaa, tai ainakaan oksia ei saa taivuttaa alaspäin sillä ne katkeavat kovin helposti.

Selvästi enemmän kestävyttä löytyy muunnoksesta var. *roxieanum*, jonka lehdet ovat edellä mainittua hivenen leveämmät. Se on kasvanut Naantalissa jo yli 10 vuotta, eikä koskaan ole saanut minkäänlaisia vaurioita. Tänä kesänä siirsin sen Kustaviin, sillä ahtaassa paikassaan se oli alkanut kasvaa toispuoliseksi. Korkeutta ja leveyttä pensaalla on reilun metrin verran. Saa katsoa innostuuko se kukintapuuhiin uuteen paikkaan päästyään, kuten alppiruusut usein tekevät siirron jälkeen.

Tuoreimpia hankintoja minulla ovat *R. roxieanum* var. *cucullatum* ja *R. globigerum*, joista viimeksi mai-

nittukin luetaan joissakin lähteissä lajin *R. roxieanum* muunnokseksi. Ne ovat kolmen talven jälkeen aivan hyvässä vedossa, ja saamani tiedon mukaan kyseiset muunnokset ovat pärjänneet hyvin myös muilla harrastajilla Etelä-Suomessa. Ainoa hiukan vaikeampi "roxi" on siis tuo kaikista kapealehtisin muunnos var. *oreonastes*, muille ainakin etelärannikon ja saariston olot näyttävät kelpaavan.

Siialppiruusu on tietysti niitä lajeja, joka meillä vaatii parasta mahdollista paapomista. Siis toivelistalla on tyyni valoisa paikka ilman suoraa auringonpaistetta, aina kosteana pysyvä ilmava kasvualusta ja paljon rakkautta. Siitähän se siili tykkää. ☺

Kirjallisuutta

Cox K, Rhododendrons & Azaleas a Colour Guide 2005.

Cox P.A. & K, The Encyclopedia of Rhododendron Species 1997.

Flora of China: <http://tinyurl.com/htt6uaq>

R. roxieanum var. *roxieanum* Kustavissa

R. roxieanum var. *oreonastes* Naantalissa